

**Martí de Riquer i els valors clàssics de les lletres.
Vocació literària i filologia, en el centenari del seu naixement**
Barcelona: Barcino - Institució de les Lletres Catalanes, 2014.

Aquest llibre és alhora un volum commemoratiu i una contribució important a l'estudi de la figura de Martí de Riquer (Barcelona, 1914-2013). No s'hauria pogut publicar, en els temps que corren, sense l'esforç conjunt de l'editorial Barcino i la Institució de les Lletres Catalanes. Riquer va estar vinculat a la Barcino des de molt aviat, i aquest llibre en dóna més d'un testimoni: ho recorda en la presentació Carles Duarte, director de la Fundació Carulla, que ha garantit la continuïtat de l'editorial des de principis dels anys 70. Per la seva banda, la directora de la Institució de les Lletres Catalanes, Laura Borràs Castanyer, rememora una altra faceta de Riquer: la de professor i conferenciant a les aules de la Universitat de Barcelona. D'aquesta manera, els dos textos diguem-ne protocolaris del volum ja anuncien el que n'és la característica principal: el propòsit de donar compte d'una figura intel·lectual complexa sense reduir-la, o sigui, adoptant els diversos angles de visió que li convenen.

La primera contribució, de Lola Badia, repassa les publicacions acadèmiques de Riquer anteriors al 1936. El seu interès per l'estudi de la literatura catalana medieval va néixer en l'ambient d'«emancipació» de la disciplina en els anys vint i trenta, propiciada per Antoni Rubió i Lluch i els seus deixebles dels Estudis Universitaris Catalans. D'aquí va sorgir l'editorial Barcino de Josep Maria de Casacuberta, en la qual l'investigador novell que era Riquer «va trobar un punt de convergència entre les lletres catalanes medievals i l'admirada antigor grecollatina». Ho testimonien uns quants estudis sobre Bernat Metge, el volum *L'humanisme català (1388-1494)* de la Col·lecció Popular Barcino (1934) i l'edició d'Antoni Canals, primera contribució seva a «Els Nostres Clàssics» (1935). El comentari que en fa l'autora de l'estudi està ple de puntualitzacions interessants: per exemple, el profit que encara avui treuen els investigadors de l'establiment de la relació Metge-Petrarca, observada per un Riquer de dinou anys en el *Secretum*; o la filiació en l'escola de Rubió i Lluch i del Lluís Nicolau d'Olwer noucentista de la noció d'*humanisme*, que no invalida els continguts del seu llibret divulgatiu (molts aprofitats encara en la *Història de la literatura catalana* d'Ariel el 1964). També li semblen vigents en molts aspectes els altres dos llibres sobre literatura catalana que Riquer va publicar en aquesta època: la part antiga de l'*Antologia general de la poesia catalana* (1936), encara «pensada des d'una concepció nacional» (sense els trobadors catalans que escrivien en occità), amb quaranta pàgines dedicades a la cançó tradicional després de les pàgines dedicades a

Fontanella; i els *Comentaris crítics sobre clàssics catalans* (1935), recull d'articles «escrits amb l'esperit crític despert i la precisió d'informació propis del Riquer periodista literari». Dit molt ràpidament, aquesta primera contribució té la virtut de dotar de sentit l'eclosió de l'erudit i el crític, abans que res lector perspicax i omnívor, sempre responsable i ben informat.

La segona, de Lluís Cabré, glossa la tasca de Riquer en el camp de la filologia romànica, estudi de «les lletres que tenen un passat clàssic i una història entrelligada». Hi desfilen el docent, el divulgador, el filòleg i l'historiador de la literatura. El recorregut no és estrictament cronològic, però l'autor té interès a deixar consignats alguns dels llibres majors de Riquer, i els agrupa segons els interessos que representen i els problemes que van anar resolent; el resultat és una interpretació biobibliogràfica feta des de dins de la disciplina que explica la significació i el valor de les aportacions. Per exemple, amb relació a la poesia d'Andreu Febrer, l'autor subratlla la novetat que va representar l'edició a «Els Nostres Clàssics» (1951) de l'obra d'un poeta que fins llavors era conegut més aviat com a traductor de Dante; si Riquer va tenir interès a fixar-hi una cronologia que avui encara es manté vigent, és perquè «sempre pensà que establir un marc biogràfic i, si pot ser, una educació i una cort, és indispensable per a situar un autor medieval». Un altre exemple, ara en relació amb el *Tirant*: tota la documentació reunida en les edicions de les lletres de batalla, en els estudis biogràfics sobre cavallers, i encara en les investigacions sobre l'armadura i l'heràldica medievals, representen, sens dubte, un formidable desplegament d'erudició que algú podria titllar de mer positivisme, però que serveixen per a sostenir la lectura del *Tirant* com a novel·la que s'acosta tant a la realitat de la vida cavalleresca com a les ficcions (bretones i italianes) que li serveixen de models. Perquè «el document administratiu ajuda a la fixació en el marc històric», i el document personal és «testimoni d'una circumstància que s'ha de saber entendre», però «el document principal sempre és el text literari», que Riquer «anotava amb naturalitat», sense buscar el lluïment propi. En conjunt, la contribució demostra la coherència de fons de la seva tasca intel·lectual: de l'erudició pura a una lectura sempre atenta i ben contextualitzada de l'obra de creació.

Completen el volum dues aportacions documentals. Isabel de Riquer i Joan Santanach editen i prologuen la correspondència de Riquer amb Lluís Carulla (1976-1990), testimoni d'un tracte «respectuós i cordial» i també del paper de Riquer en la continuació d'«Els Nostres Clàssics» rere la mort de Casacuberta, amb notícies interessants del record que ell en tenia. I Lola Badia, Lluís Cabré i Sílvia Coll-Vinent confegeixen el catàleg de les seves publicacions entre els anys 1931 i 1936 (218 articles periodístics, 19 títols de treballs acadèmics i de llibres), en descriuen les constants, i aporten un resum de cada text i uns comentaris sobre cada secció. D'aquesta manera, queden ben dibuixades les seves facetes d'assagista literari i periodista cultural —a sumar a les d'investigador, traductor de clàssics i autor de dues comèdies— dins l'ambient catalanista de la Barcelona dels anys trenta. *La Publicitat* i *Mirador* van ser els llocs de publicació principals d'unes col·laboracions que es van interrompre l'agost de 1936. Els interessos de Riquer abastaven tota la literatura

d'Occident, sense límits de gènere, amb preferència pel teatre i la poesia. Els articles revelen qualitats que havien d'esdevenir constants: «el bisturí de bon lector aplicat a obres de totes les èpoques, la capacitat d'argumentar (i contrarestar els arguments contraris quan entra en debat), la precisió i l'humor d'un estil contundent, l'amenitat i l'esperit inquisitiu». Aquestes setanta pàgines, per força més impersonals que les setanta anteriors, tenen la utilitat d'un catàleg ben fet i la virtut de confirmar per la via de les dades concretes la idea subjacent a tot el llibre: la tasca intel·lectual de Martí de Riquer té un valor exemplar que hauria d'arribar més enllà del cercle dels especialistes en literatura medieval.

Marcel Ortín

Universitat Pompeu Fabra